

יגיעו שתי העבודות לידי שלמות מלאה – כל אחת מהן תגיע לידי "קומה" שלמה של מאה אמה.

וכאן מופיעה המחלוקת בין רבי מאיר לרבי יהודה:

לדעת רבי מאיר – מאחר שהאדם יגיע לשלמותו בשני סוגי העבודה, תהיה קומתו מאתיים אמה – מאה אמה כנגד "עבודת הצדיקים", ומאה אמה כנגד "עבודת התשובה";

דעת רבי יהודה, לעומת זאת, היא ששני סוגי העבודה – על ה"קומה" השלמה שבכל אחד מהם – יתמזגו יחד לכדי קומה אחת, ולכן קומתו הסופית של האדם תהיה קומה אחת - מאה אמה - בלבד.

ולכן גם לדעת רבי יהודה נרמז הדבר בשני התגים שעל האות ק' (כדברי "בעל הטורים") – שכן גם לדעת רבי יהודה תכלול קומת האדם את שתי השלמויות: "עבודת הצדיקים" ו"עבודת התשובה".

(לקוטי שיחות ח"ז ע' 198 ואילך)

אָוֹרֵי הַחֲכָמִים

—

יד

וְנָתַתִּי פָנַי בְּכֶם (כו, יז)

"פונה אני מכל עסקי להרע לכם" (רש"י)

רש"י משנה כאן מלשונו בפסוק המקביל שבברכות³⁷: ביחס לברכות הוא כותב "אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם" (בלשון עתיד), ואילו כאן הוא משנה וכותב "פונה אני מכל עסקי להרע לכם" (בלשון הווה).

ויש לומר ששינוי זה הוא על יסוד הכלל "מרובה מידה טובה ממידת פורענות":

לשון הווה ("פונה אני") – יכול להתפרש על רגע אחד בלבד: לרגע

אחד פונה הקב"ה מעסקיו כדי להרע לבני-ישראל, אבל מיד לאחר-מכן הוא חוזר לעסקיו, כביכול;

לשון עתיד ("אפנה"), לעומת זאת, מתפרשת על טווח העתיד כולו³⁸ – כל עוד בני-ישראל מקיימים את מצוותיו של הקב"ה בשלמות, ממשיך הקב"ה לפנות מכל עסקיו כדי להיטיב להם ולשלם את שכרם.

(לקוטי שיחות חיי"ז ע' 326)

טו

וְהִתְוֹדוּ אֶת עֲוֹנֵם וְאֵת עֲוֹן אֲבֹתֵם בְּמַעַלְם אֲשֶׁר מָעְלוּ בִּי
וְאֵף אֲשֶׁר הִלְכוּ עִמִּי בְּקָרִי. אֵף אֲנִי אֵלֶיךָ עַמִּם בְּקָרִי
וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם בְּאֶרֶץ אֲיִבִּיהֶם אוֹ אִזוּ יִפְנֶעַ לְבַבְכֶם הָעָרֶל וְאִזוּ
יִרְצוּ אֶת עֲוֹנֵם. וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת בְּרִיתִי
יַצְחָק וְאֵף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאֶרֶץ אֶזְכֹּר (כו, מ-מב)

"והבאתי אותם – אני בעצמי אביאם. זו מידה טובה לישראל, שלא יהיו אומרים: 'הואיל וגלינו בין האומות נעשה כמעשיהם'; אני איני מניחם, אלא מעמיד אני נביאי ומחזירן לתחת כנפי, שנאמר 'והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגו', חי אני נאום ה' אלקים אם לא ביד חזקה וגו'.. ואז ירצו את עוונם – יכפרו על עוונם בייסוריהם" (רש"י)

המפרשים³⁹ מתקשים בהסבר מהלך הדברים כאן: אם מדובר במצב שבו בני-ישראל חוזרים בתשובה ("והתוודו את עוונם ואת אבותם") – מדוע ממשיך הקב"ה לנהוג בהם בחומרה ולהענישם ("אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אותם בארץ אויביהם")?!

38. ראה פרש"י בשלח טו, א. ויצא כט, ג.

39. ראה תורת כהנים (ובמפרשים), רמב"ן, אברבנאל, כלי יקר, אור החיים ועוד.